

BOSHLANG'ICH TA'LIMDA SIFAT SO'Z TURKUMINING O'QITISH METODIKASI

Yo'ldosheva Naimaxon

Qo'qon Universiteti

Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi

I kurs talabasi

Tel: +998 88 820 24 40

Annotatsiya: Maqolada zamonaviy ta'lim berish jarayonida ona tili fanining "Sifat so'z turkumi" ni o'qitishda ta'lim texnologiyalaridan foydalanishning metodik asosi yoritilgan. Mazkur maqola umumta'lim maktablarining ona tili darslarida foydalanish uchun manba bo'lib xizmat qiladi

Kalit so'zlar: pedagogik, ta'lim, boshlang'ich sinf, ta'lim texnologiyalari.

Абстрактный: В статье описаны методические основы использования проблемных образовательных технологий при преподавании «Прилагательной лексики» науки родного языка в курсе современного образования. Эта статья служит ресурсом для использования на уроках родного языка в средних школах.

Ключевые слова: педагогика, образование, начальный класс, образовательные технологии.

Abstract. The article describes the methodical basis of using problem-based educational technologies in the teaching of "Adjective Vocabulary" of Mother Language Science in the course of modern education. This article serves as a resource for use in the mother tongue classes of secondary schools

Key words: pedagogy, education, primary class, educational technologies.

KIRISH

Sifatni o'rganish metodikasi uning lingvistikxususiyatlarigaasoslanadi. Sifat predmetning belgisi (rangi, hajmi, shakli va ko'rinishi, maza-ta'mi, xarakter-xususiyati, hidi, vazni, o'rin va paytga munosabati)ni bildiradi. Sifatning leksik ma'nosi uni ot bilan bog'liq holda o'rganishni talabqiladi.

Sifatni tushunish uchun 1 sinfdanoq o'quvchilar e'tibori sifatning otga bog'lanishini aniqlashga qaratiladi. O'quvchilar predmetning belgisini aytadilar, ularda so'roq yordamida gapda so'zlarning bog'lanishini aniqlash ko'nikmasi o'stiriladi, ya'ni ular gapdagi sifat va otdan tuzilgan so'z birikmasini ajratadilar (atama aytilmaydi). Keyingi sinflarda bu bog'liqlik aniqlashtiriladi. Shunday qilib, sifatning semantik-grammatik xususiyatlari sifat ustida ishlashni leksik va grammatik (morfologik va sintaktik) ravishda olib borishni talab etadi.

Boshlang'ich sinflarda □Sifat□ mavzusi quyidagi izchillikda o'rganiladi:

- 1) sifat bilan dastlabki tanishtirish (I, II sinf);
- 2) sifat haqida tushuncha berish (III sinf);
- 3) shu grammatik mavzu bilan bog'liq holda ayrim sifatning yozilishini o'zlashtirish (IV sinf).

Sifat bilan (atamasiz) dastlabki tanishtirish (birinchi bosqich) sifatning leksik ma'nosi va so'roqlari ustida kuzatish o'tkazishdan boshlanadi. Predmetning belgilari xilma-xil bo'lib, uni rangi, mazasi, shakli, xil-xususiyatlari tomonidan tavsiflaydi. Shunday ekan, sifat tushunchasini shakllantirish uchun uning ma'nolarini aniqlash talab etiladi. O'qituvchi predmetni yoki uning rasmini ko'rsatadi, o'quvchilar uning belgilarini aytadilar va yozadilar. Masalan, (qanday?) olma - qizil, shirin, yumaloq olma;(qanday?) ip - uzun, ko'k ip. Albatta, suhbat asosida o'quvchilar olma, ip so'zlari nima? so'rog'iga javob bo'lib, predmet nomini bildirishi, qizil, shirin, yumaloq kabi so'zlar qanday? so'rog'iga javob bo'lib, predmetning belgisi (rangi, mazasi, shakli)ni bildirishini aniqlaydilar.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA TADQIQOT METODOLOGIYASI

Sifat yuzasidan o'quvchilar quyidagi bilim, ko'nikma va malakalarni egallashlari lozim:

Bilim:

1. Sifat, sifatning ma'no turlari;
2. Qanday?, qanaqa? so'roqlariga javob bo'lishi;
3. Ikkinchi darajali bo'lak vazifasida kelishi;
4. Ohang yordamida bog'lanishi;
5. Shakldosh, ma'nodosh sifatlar.

Ko'nikma:

1. Sifatning ma'no turlarini farqlashi.
2. Sifatga qanday? so'rog'ini bera bilishi.
3. Gap va matn tarkibidan sifatni so'roqlari orqali aniqlay bilishi.
4. Sifatlarni belgi bildiruvchi boshqa so'zlardan farqlay bilishi.
5. Sifat bog'lanib kelgan so'z orqali unga so'roq bera olishi. Sifatning otga bog'lanib kelishini bilishi.
6. Sifatning gapda ikkinchi darajali bo'lak vazifasida kelishini, uni to'liqlik chiziq orqali belgilay olishi.
7. Sifatlarni to'g'ri talaffuz qila olishi.
8. Sifatlardan og'zaki va yozma nutqda to'g'ri va o'rinli foydalana olishi.
9. Sifatlarga shakldosh so'zlar, ma'nodosh, qarama-qarshi ma'noli sifatlar topa olishi.

Malaka:

1. Sifatlarning ma’nosini izohlay olishi.
2. Sifatlarning talaffuzi va yozilishini izohlay olishi.
3. Imlo lug’atdan foydalana olishi.
4. Sifatlarni o’qilgan asar matnidan topa olishi
5. Berilgan sifat ishtirokida birikma va gap tuza olishi.
7. O’qiganlari, kuzatganlari va rasm asosida sifatlarni qatnashtirib kichik hikoyacha tuza olishi.
8. Matndagi sifatlarni boshqa ma’nodosh sifatlar bilan almashtirisha bilishi.¹

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Sifatni o’rgatishda yana rangli rasmlardan foydalanish juda katta samara beradi. Rasm bolalar sezgisiga taʼsir etib, uning hayot tajribasida hali uchramagan tomonlarini ochadi, ularga tanish bo’lgan hodisalarni chuqur anglashga ham yordam beradi.

Masalan, tabiat tasvirlangan rangli rasm o’quvchilar diqqatiga havola etilib, quyidagi:

1. Rasmda rassom qaysi ranglardan foydalangan? Daftaringizga ranglar deb ikki nuqta qo’ying va ranglarni ifodalovchi so’zlarni yozing

2. Osmon qanday tasvirlangan? Uni tasvirlovchi so’zlarni "osmon" so’zi bilan birga qo’llab yozing.

3. Tog’ qanday tasvirlangan? Uni tasvirlovchi so’zlarni "tog’" so’zi bilan birga qo’llab yozing.

4. Rasmda qaysi hayvonni ko’ryapsiz? Hayvonning sifatlarini uning nomi bilan birga yozing.

5. Daraxtlarni kuzating. Unda nimani sezyapsiz? Shamolning xususiyatlarini qaysi so’zlar bilan ifodalash mumkin?

kabi topshiriqlar berilsa, bolalar ko’rsatilgan rasmlar asosida sifatlar to’plamini yaratadi.

Masalan:

1-topshiriq asosida o’quvchilar quyidagi sifatlar to’plamini yaratishi mumkin.
Ranglar: oppoq, ko’k, ko’m-ko’k, jigar rang, sariq, sap-sariq, qizg’ish, qora, yashil.

XULOSA.

Xulosa qilib aytadigan bo’lsak, o’quvchilar matn yaratishga bosqichma-bosqich: so’z ustida ishlash, gap va uning mantiqiy bog’lanishi ustida ishlash, og’zaki hikoya tuzish va uni yozma shakllantirish tarzida maxsus tayyorlab boriladi.

¹ G’afforova T. Boshlang’ich ta’limda zamonaviy pedagogik texnologiyalar: O’quv qo’llanma. Toshkent. Tafakkur, 2011.

Shunday qilib, muammoli o‘qitishning vazifasi o‘quvchilar tomonidan bilimlarni puxta o‘zlashtirish va aqliy hamda amaliy, mustaqil faoliyatlarini samarali bo‘lishiga hamkorlik qilish, ularda yangi vaziyatda olingan bilimlarni ijodiy qo‘llash malakasini shakllantirishdan iboratdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Avliyakov N.X., Namozova N.J. Muammoli o'qitish texnologiyalari. - T.: "Fan va texnologiyalar" nashriyoti, 2008. - 80 b.
2. G'afforova T. Boshlang'ich ta'limda zamonaviy pedagogik texnologiyalar: O'quv qo'llanma. Toshkent. Tafakkur, 2011.
3. Muslimov N. va boshqalar. Innovatsion ta'lim texnologiyalari - Toshkent: 2015. -208 bet.
4. Qosimova K. va boshq. Ona tili o'qitish metodikasi. Toshkent-2009.
5. Saidaxmedov N. Yangi pedagogik texnologiyalar. Toshkent, 2003